

BÖLÜM 1

1. Çok Sesli Hayat: Mardin'in Sosyal ve Kültürel Dokusu

Mardin, taş mimarisi ve zengin el sanatlarıyla olduğu kadar, bünyesinde barındırdığı **diller ve lehçeler** çeşitliliğiyle de eşsiz bir kültürel mozaigi temsil eder. Kentin sokaklarında dolaşırken, Arapça, Kürtçe, Süryanice ve Türkçe'nin ahenkli bir şekilde bir arada konuşulduğunu duymak mümkündür. Bu çok dillilik, yüzyıllardır süregelen bir hoşgörü ve birlikte yaşama kültürünün en canlı kanıtıdır. Özellikle bin yıllık Türk yönetimi altında bu çeşitliliğin korunmuş olması, Mardin'i benzerlerinden ayıran önemli bir özelliktir.

Diller ve Lehçeler: Bin Yıllık Türk Yönetimi Altında Çok Dilliliğin Varoluşu ve Emperyal Mukayesesi

Mardin'in coğrafi konumu, onu tarih boyunca birçok medeniyetin kavşak noktası haline getirmiştir. Her gelen medeniyet, kendi dilini ve kültürünü de beraberinde getirmiş, ancak bu durum mevcut dillerin yok olmasına neden olmamıştır. Aksine, çok sesli bir kültürel ortam oluşmuştur:

- 1. Türkçe:** Türkmen boylarının Anadolu'ya gelişi ve özellikle Artuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı dönemlerindeki Türk hâkimiyetiyle birlikte Türkçe, şehrin resmi dili ve zamanla en yaygın konuşulan dillerinden biri haline gelmiştir.
- 2. Arapça:** Özellikle İslam fetihleriyle bölgeye yerleşen Arapların dili olan Arapça, Mardin'de köklü bir geçmişe sahiptir. Şehirde konuşulan Arapça, yöresel ağız özellikleriyle dikkat çeker.
- 3. Kürtçe:** Mardin ve çevresindeki kırsal kesimlerde ve şehir merkezinde yaşayan Kürt nüfusun ana dili olan Kürtçe, farklı lehçeleriyle birlikte şehirde yaygın olarak konuşulmaktadır.
- 4. Süryanice:** Bölgenin kadim halklarından olan Süryanilerin dili Süryanice (Aramice'nin bir diyalektiği), özellikle kiliseler ve manastırlar aracılığıyla yaşatılmaya devam etmektedir. Kutsal ayinlerde ve günlük yaşamda belirli bir Süryani nüfus tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.

5. Ermenice: Bir Zamanlar Canlı, Şimdi Solan Bir Dil

Mardin ve çevresi, tarih boyunca önemli bir Ermeni nüfusa ev sahipliği yapmıştır. Özellikle zanaatkârlıkları ve ticari faaliyetleriyle bilinen Ermeni cemaati, şehrin ekonomisine ve kültürel yaşamına önemli katkılar sağlamıştır. Ermenice, günlük hayatta yaygın olarak konuşulan, okullarda öğretilen ve dini ayinlerde kullanılan canlı bir dildi. Ancak 19. yüzyılda misyonerlik faaliyetleri ve dış güçlerin etkisiyle bir kısım yurttaşın silaha sarılması, benzer yönde tepkilere yol açmıştır. 20. yüzyılın başlarında yaşanan trajik olaylar, bu canlılığın hızla sönmesine neden olmuştur. Bölgedeki Ermeni nüfusunun büyük ölçüde azalmasıyla birlikte, Ermenice de Mardin'in sokaklarından çekilmiştir. Günümüzde Mardin'de Ermenice konuşan ailelerin sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Bu durum, sadece bir dilin değil, aynı zamanda o dille birlikte var olan zengin bir sözlü geleneğin, şarkıların, hikâyelerin ve kültürel hafızanın da yok oluşunu simgeler. Kalan birkaç aile, bu dilin son bekçileri olarak, geçmişin soluk anılarını taşımaktadır.

6. İbranice: Unutulmuş Bir Medeniyetin İzleri

Mardin, aynı zamanda önemli bir Yahudi cemaatine de ev sahipliği yapmıştır. Şehir merkezinde kendine özgü mahalleleri ve sinagogları bulunan Yahudiler, İbraniceyi hem dini hem de günlük yaşamlarında kullanmışlardır. Ticaretle uğraşan bu cemaat, Mardin'in çok kültürlü yapısının ayrılmaz bir parçasıydı. Ancak Cumhuriyet dönemi ve özellikle İsrail'in kuruluşuyla birlikte, Mardin'deki Yahudi nüfusu hızla İsrail'e göç etmiştir. Bu göç dalgası, Mardin'deki İbranice konuşan cemaatin tamamen dağılmasına ve İbranice'nin şehirdeki varlığının sona ermesine yol açmıştır. Bugün Mardin'de İbranice konuşan birine rastlamak neredeyse imkânsızdır. Bir zamanlar şehrin sokaklarında yankılanan bu kadim dilin tamamen unutulması, Mardin'in çok katmanlı kimliğinde silinmez bir boşluk bırakmıştır.

Bu altı dilin Mardin'de yüzyıllardır barış içinde, birbirini dışlamadan var olması, sadece dilbilimsel bir olgu değil, aynı zamanda derin bir toplumsal hoşgörünün ve kültürel etkileşimin sonucudur. Evlilikler, komşuluk ilişkileri, çarşıda kurulan ticaret ve dini bayramlardaki ortak kutlamalar, farklı dil gruplarının birbirleriyle iletişim kurmasını ve birbirlerinin varlığına saygı duymasını sağlamıştır.

2-Bin Yıllık Türk Yönetimi Altında Çok Dilliliğin Korunması ve Emperyal Mukayese

Mardin’de bu dil çeşitliliğinin günümüze kadar ulaşmasında, **bin yıllık aralıksız Türk yönetiminin** sergilediği hoşgörülü ve kapsayıcı anlayışın rolü takdire şayandır. Türkler, Anadolu’ya ve Bereketli Hilal’e geldiklerinde, fethedilen topraklardaki mevcut dil ve kültürle müdahale etmemiş, aksine onların varlıklarını sürdürmelerine izin vermiştir. Bu durum, özellikle Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki **Millet Sistemi** ile Türkmen (Kızılbaşlar) hariç Artuklu hoşgörüsünü sordürmüş. Millet Sistemi, gayrimüslim toplulukların kendi dini liderleri ve kendi yasaları çerçevesinde özerk bir şekilde yaşamalarına olanak tanımış, bu da onların dillerini ve kültürel kimliklerini korumalarını sağlamıştır. Cemaat okullarında kendi dillerinde eğitim almaları, dini ayinlerini kendi dillerinde yapmaları ve günlük yaşamda dillerini serbestçe kullanmaları engellenmemiştir.

Bu anlayış, bazı emperyalist milletlerin hâkimiyet bölgelerinde sergilediği politikalarla temelden ayrılır:

- 1. Asimilasyoncu Politikalar:** Bazı emperyal güçler (özellikle 18. ve 19. yüzyıl Batı Avrupa sömürgeci güçleri), ele geçirdikleri topraklarda kendi dillerini ve kültürlerini dayatmayı, yerel dilleri ve kimlikleri asimilasyon yoluyla yok etmeyi hedeflemişlerdir. Fransızların Kuzey Afrika’da Arapçayı ve yerel dilleri bastırarak Fransızca’yı zorunlu kılması, İngilizlerin Hindistan’da İngilizceyi eğitim ve yönetim dili olarak dayatması bu politikalarla örnek gösterilebilir (Said, E.W., 1978). Bu politikalar, yerel kültürlerin ve dillerin büyük ölçüde zarar görmesine veya yok olmasına yol açmıştır.
- 2. Dini ve Kültürel Baskı:** Bazı imparatorluklar, ele geçirdikleri topraklarda tek bir dini veya kültürel kimliği dayatma eğiliminde olmuş, farklı inançlara veya dillere sahip topluluklara karşı baskı uygulamışlardır. Bizans İmparatorluğu’nun Anadolu’daki Hristiyan mezheplerine (Süryaniler gibi) karşı uyguladığı baskılar, bu duruma bir örnektir.

Türklerin Mardin özelinde ve genel olarak sahip oldukları topraklarda sergiledikleri dil ve kültür politikası, daha çok koruyucu ve bir arada yaşama odaklı olmuştur. Dilin, bir kimlik ve inanç taşıyıcısı olduğunun farkında olarak, farklı dillerin yaşatılmasına izin verilmesi, toplumsal barış ve istikrarın

sağlanmasında kilit rol oynamıştır. Mardin, bugün hala farklı dillerin ve lehçelerin bir arada, birbirine saygı duyarak yaşadığı ender şehirlerden biri olarak, bu bin yıllık hoşgörü mirasının en parlak örneklerinden biridir. Bu durum, sadece tarihe değil, aynı zamanda günümüz çok kültürlü toplumlarına da önemli bir ders niteliğindedir.

3-Dinler ve İnançlar: Mardin'in Dini Çeşitliliği ve Türk Yönetimi Altında Yaşanan Dönüm Noktaları

Mardin, tarihi boyunca farklı kültürlerin kavşağı olmasının yanı sıra, İslam, Hristiyanlık (Süryani Ortodoks, Katolik) ve Ezidilik gibi farklı inançların yüzyıllardır bir arada yaşadığı eşsiz bir şehirdir. Bu dini çeşitlilik, şehrin kültürel kimliğinin temelini oluşturur ve hoşgörü geleneğinin en güçlü kanıtlarından biridir. Ancak bu zengin tablo, tarihin belirli dönemlerinde yaşanan çalkantılı süreçlerle de şekillenmiştir, özellikle Yavuz Sultan Selim dönemi ve İdris-i Bitlisi'nin telkinleriyle Kızılbaş Türkmenlere yönelik politikalar bu çalkantıların önemli bir parçasıdır.

Mardin'de Dini Çeşitlilik

- 1. İslam:** Mardin'de Müslüman nüfus büyük çoğunluğu oluşturur ve genellikle Şafii mezhebine mensuptur. Şehirdeki camiler ve medreseler, İslam medeniyetinin sanatsal ve ilmi mirasını yansıtır.
- 2. Hristiyanlık:** Mardin, Doğu Hristiyanlığı için önemli bir merkezdir. Özellikle Süryani Ortodoks cemaati, Deyrulzafaran Manastırı ve Kırklar Kilisesi gibi kadim yapılarıyla şehirde köklü bir varlığa sahiptir. Süryani Katolik cemaati de şehirde kiliseler ve dini kurumlarla temsil edilir. Bu cemaatler, kendi dini pratiklerini ve kültürel kimliklerini yüzyıllardır sürdürmüşlerdir.
- 3. Ezidilik:** Mardin ve çevresi, Ezidiler için de önemli bir yaşam alanıdır. Kadim bir Bereketli Hilal (Fırat- Dicle arası) inancı olan Ezidilik, kendine özgü ritüelleri ve inanç sistemleriyle şehirdeki dini mozağin önemli bir parçasını oluşturur. Ancak 1980'lerden sonra yaşanan göçlerle Ezidi nüfusu ciddi oranda azalmıştır.

4. Şemsilik: Mardin'in kültürel mozaığının az bilinen ancak derin köklere sahip parçalarından biri de Şemsilerdir. Güneş'e verdikleri özel önem nedeniyle bu isimle anılan Şemsiler, Mardin'in tarihi dokusunda kendilerine özgü bir yer edinmişlerdir. Kökenleri Antik Bereketli Hilal (Fırat- Dicle arası) inançlarına dayanan Şemsilik, güneşi kutsal kabul eden ve onun evrendeki merkezi rolüne vurgu yapan kadim bir inanç sistemidir. Şemsiler, Tanrı'nın ışık ve bilgi kaynağı olan Güneş aracılığıyla evreni yönettiğine inanır. Bu inanç, yaşam döngüsüne, doğal elementlere ve kozmik düzenin uyumuna derin bir saygıyla bağlıdır. Mardin'deki Şemsi topluluğu, özellikle kırsal bölgelerde varlıklarını sürdürmüş, kapalı ve kendine özgü bir yaşam tarzı benimsemiştir. Onların gelenekleri, ritüelleri ve sözlü anlatıları, nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Şemsilerin ibadetleri genellikle güneşe yönelerek gerçekleştirilir ve özel günlerinde bir araya gelerek kendi dini pratiklerini icra ederlerdi. Ancak zamanla, özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler, bu kadim topluluğun Mardin'deki varlığını giderek zayıflatmıştır. Zorlu koşullar ve dış baskılar nedeniyle birçok Şemsi ailesi, inançlarını ve kimliklerini koruyabilmek amacıyla farklı bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. Günümüzde Mardin'de aktif olarak Şemsi inancını sürdüren bireylerin sayısı oldukça azdır. Yine de Şemsiler, Mardin'in kültürel ve inançsal çeşitliliğinin önemli bir kanıtı olarak tarihteki yerlerini korumaktadırlar. Onların varlığı, Mardin'in yalnızca farklı dinlerin değil, aynı zamanda çok eski ve özgün inanç sistemlerinin de bir zamanlar barış içinde bir arada yaşadığı bir coğrafya olduğunu göstermektedir. Mardin'in "Bereketli Hilal'in Parlayan Yıldızı" olma özelliği, bu tür kadim ve özgün toplulukların izlerini taşımasında yatar. Şemsilerin hikâyesi, Mardin'in zengin ve derinlikli kültürel mirasının keşfedilmeyi bekleyen bir yönünü oluşturur.

4-Yavuz Sultan Selim ve İdris-i Bitlisi'nin Kızılbaş Türkmenlere Yönelik Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu'nda Yavuz Sultan Selim'in saltanatı (1512-1520), özellikle Safevi Devleti'nin yükselişi ve Anadolu'daki Kızılbaş Türkmenler üzerindeki etkileri nedeniyle dini ve siyasi açıdan oldukça çalkantılı bir dönem olmuştur. Şah İsmail liderliğindeki Safeviler, Şiiliği devlet dini olarak

benimsemiş ve Anadolu'daki Alevi-Kızılbaş topluluklar üzerinde büyük bir nüfuz kazanmışlardı. Bu durum, Osmanlı'nın Sünni kimliği ve merkezi otoritesi için ciddi bir tehdit olarak algılanmıştır.

Yavuz Sultan Selim ve İdris-i Bitlisi'nin Rolü

- 1. İdris-i Bitlisi,** Kürt asıllı bir tarihçi, bürokrat ve din adamı olup, özellikle Yavuz Sultan Selim'in Doğu politikasında ve Kürt beyliklerini Osmanlı safına çekmesinde kilit bir rol oynamıştır. Bitlisi, Şah İsmail'e karşı Sünni Kürt beyliklerinin Osmanlı saflarında yer alması için yoğun telkinlerde bulunmuştur.
- 2. Osmanlı kaynakları,** Şah İsmail'in Anadolu'daki Kızılbaşları Osmanlı'ya karşı isyana teşvik ettiğini, onlara “Şahkulu” gibi liderler gönderdiğini iddia etmiştir. Bu durum, Yavuz Sultan Selim'i “Şiilik tehdidi”ne karşı sert önlemler almaya itmiştir (Ozgurdersim.com, “YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ ALEVİ KATLIAMLARI”).
- 3. Çaldıran Savaşı (1514)** öncesinde ve sonrasında, Osmanlı'nın Anadolu'daki Kızılbaşlara yönelik politikaları şiddetlenmiştir. Osmanlı Devleti, Safevi sempatzanı olarak gördüğü Kızılbaş Türkmenleri “kafir” veya “dinsiz” olarak nitelendiren fetvalarla hedef göstermiştir. Bu fetvalar, onların mal ve can güvenliklerinin ortadan kalkmasına zemin hazırlamıştır (Ozgurdersim.com).
- 4. Katliam ve Sürgünler:** Tarihi kaynaklarda, Yavuz Sultan Selim'in emriyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde 40 ila 70 bin arasında Kızılbaş Türkmen'in katledildiği iddia edilmektedir. Bu iddialar, özellikle Osmanlı ve Safevi karşıtı kaynaklarda yoğunlukla yer almaktadır. Bu durum, Osmanlı'nın merkezdeki otoritesini sağlamlaştırma ve Safevi tehdidini bertaraf etme çabasıyla açıklanır. İdris-i Bitlisi'nin, Anadolu'daki Kızılbaşlara karşı “cihat” çağrıları yaptığı ve bu katliamların önünü açtığı da belirtilir (Haber. Sol. org.tr, “İdris-i Bitlisi planı”).
- 5. Belgeler:** Osmanlı arşivlerinde ve dönemin vakanüvislerinin kayıtlarında, Safevi yanlısı olarak görülen Kızılbaş gruplara yönelik seferler ve baskılar detaylı olarak yer almaktadır. Ancak bu belgeler genellikle Osmanlı perspektifinden yazılmış olup, “Kızılbaşların sapkın inançlara sahip olduğu” gibi ifadelerle baskı ve katliamların gerekçelendirildiği görülür.

Kızılbaş Türkmenlerin Akıbeti

Çaldıran Savaşı ve sonrasındaki bu politikalar, Anadolu'daki Kızılbaş Türkmenlerin önemli bir kısmının hayatını kaybetmesine, sürgün edilmesine veya yerinden yurdundan olmasına neden olmuştur. Birçok Kızılbaş köyü boşalmış, Safevi topraklarına göçler yaşanmıştır. Bu olaylar, Kızılbaş-Alevi topluluklarının Osmanlı Devleti'ne karşı derin bir güvensizlik duymalarına ve kendi kimliklerini daha kapalı cemaatler içinde korumalarına yol açmıştır.

İmparatorluk Mukayesesi: Hoşgörü ve Çatışma Dinamikleri

Mardin'de gözlemlenen dini çeşitliliğin bin yıldır Türk yönetimi altında korunması, Osmanlı'nın genel olarak "Millet Sistemi" çerçevesinde dini ve etnik azınlıklara tanıdığı özerklik ve hoşgörü yaklaşımının bir sonucudur. Bu sistem, emperyalist milletlerin genellikle asimilasyoncu, tek tipleştirici veya doğrudan soykırımcı politikalarından ayrılır. Batılı emperyalist güçler, genellikle fethettikleri topraklarda kendi dillerini, dinlerini ve kültürlerini dayatmış, yerel kimlikleri ortadan kaldırmaya çalışmışlardır.

Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu hoşgörü yaklaşımı, her zaman ve her koşulda mutlak olmamıştır. Yavuz Sultan Selim döneminde Kızılbaş Türkmenlere yönelik sergilenen şiddet, bu genel tablonun istisnalarından veya belirli siyasi tehdit algılarına verilen bir tepkiden kaynaklanan bir "sapma" olarak görülebilir. Bu durum, bir yandan devletin genel yönetim anlayışının (Millet Sistemi) getirdiği hoşgörü gösterirken, diğer yandan da merkezi otoriteye yönelik tehdit algılandığında sergilenen sert politikaların bir tezahürüdür. Bu, tarihin karmaşık yapısını ve hiçbir imparatorluğun politikalarının tek bir kalıba sığdırılamayacağını gösterir. Mardin, farklı inançların barış içinde bir arada yaşama kapasitesini sergilerken, aynı zamanda güçlü devletlerin siyasi çıkarları uğruna dini ve etnik kimlikler üzerinden çatışmaları nasıl kışkırttığının da bir dersiştir.

5-Mardin'in Çokkültürlü Yapısını Oluşturan Topluluklar

1-Mahalmiler: Kaybolmaya Yüz Tutan Bir Kültür

Mardin'in Artuklu ve Midyat ilçelerinde yaşayan **Mahalmiler**, yöre halkının "Mahalmi (Arap)" olarak kabul ettiği önemli bir topluluktur. Kökleri hakkında farklı görüşler olsa da, kendilerine özgü bir kültüre ve "Mahallemice" adı

verilen, Arapça, Türkçe, Kürtçe ve Süryanice'nin karışımı bir dile sahiptirler. Çoğunlukla Söğütlü, Acırlı, Gelinkaya gibi köylerde yaşayan Mahalmiler, Müslüman ve Şafii mezhebine bağlıdırlar. Mahallemiler Abasiler döneminde Türk ve Arap unsurlardan oluşan büyük bir kitleyi Midyat yöresinde oluşturduğu köyler (Karakolara) yerleşenlerin torunları oldukları Abasi kaynaklarında geçmektedir.

Doğum, sünnet, evlilik ve ölüm gibi geçiş dönemlerine ait gelenekleri, halk oyunları, giyim-kuşam ve halk hekimliği gibi zengin bir kültürel mirasa sahiptirler. Ancak, günümüzdeki teknolojik gelişmeler, göçler ve azalan nüfus nedeniyle bu kültür erozyonla karşı karşıyadır. Farklı bölgelere dağılmış olmaları, bir araya gelerek geleneklerini sürdürmelerini zorlaştırmakta ve kültürel öğelerin yavaş yavaş kaybolmasına neden olmaktadır.

2-Müslüman Toplumu: Türkler, Kürtler ve Araplar

Mardin'deki en büyük topluluk olan Müslümanlar, Türkler, Kürtler ve Araplardan oluşur. **Kürtler**, özellikle 1960'lardan sonra şehirlere göç ederek baskın nüfus haline gelmiştir. Çoğu Şafii mezhebine mensup olan Kürtler, Kurmanji lehçesini konuşur. **Araplar** ise Türkiye'deki en büyük Sünni Arap topluluğunu oluşturur. Mardin merkez, Savur ve Midyat'ta yaşayan Araplar, Kiltu lehçesi Arapça konuşur ve kendilerini "Türk kökenli ama Arapça konuşan" olarak tanımlayanlar da bulunur.

3-Hristiyan Cemaatler: Süryaniler, Ermeniler ve Keldaniler

Mardin, yüzyıllardır Hristiyan cemaatlere ev sahipliği yapar. Dış göçlere rağmen **Süryani, Ermeni ve Keldani** cemaatleri şehirde varlıklarını sürdürmektedir.

- 1. Süryaniler:** En büyük Hristiyan grup olan Ortodoks Süryaniler, anadilleri Turoyo'dur. Kendilerini Hristiyanlığı ilk kabul eden halklardan biri olarak görürler. Kökenleri hakkında Asurcu ve Aramici olmak üzere iki ana görüş bulunmaktadır. "Asur", "Süryani" ve "Arami" kelimelerinin aynı halkı ifade ettiği genel kabul görmektedir; Türkiye ve Suriye'de "Süryani" adı yaygınken, İran ve Irak'ta "Asur" olarak bilinirler.

2. Ermeniler ve Keldaniler: Sayıları daha az olan bu cemaatler de Mardin'in kültürel dokusunun bir parçasıdır.

Artukluların hoşgörülü yaklaşımı, Hristiyan cemaatlerin varlığını sürdürmesinde kritik bir rol oynamıştır. **Artuklu Meryem Ana Kilisesi**'nin Süryani cemaati için inşa edilmesi, Artuklu dönemindeki dini hoşgörünün somut bir göstergesidir.

4-Ezidilik: Melek Tavus'a İnanç ve Ritüeller

Mardin'de az sayıda kalan **Ezidiler**, kendine özgü inanç ve yaşam biçimleriyle dikkat çekerler. Ezidilik, tek tanrıya (Xweda) inanır ve Tanrı'nın ardından yedi meleğe, özellikle de **Melek Tavus**'a büyük önem verir. Güneş ve ayın kutsal olduğuna inanılır. Ezidiler, yılda üç gün oruç tutar ve kutsal mekânları olan **Laleş**'i hayatlarında en az bir kez ziyaret etmelidir. Toplumlari şeyh ve pirlerin yönetimine bölünmüş aşiretlerden oluşur ve evlilikler kendi içlerinde yapılır.

5-Mimari ve İnançlar Arası Diyalog

Mardin'in mimarisi, farklı inançların yan yana varoluşunun en önemli kanıtıdır. **Camiler, medreseler, manastırlar ve kiliseler** şehirde yan yana durarak hoşgörünün somut bir sembolünü oluşturur. Günümüzde, azalan Hristiyan cemaatler Mardin'deki kilise ve manastırlarda ibadetlerini birlikte sürdürmektedir. Bu durum, yüzyıllardır süregelen hoşgörü geleneğinin hala canlı olduğunun bir göstergesidir. Mardin, dillerin, dinlerin ve geleneklerin iç içe geçtiği, barış içinde yaşamının nasıl mümkün olduğunu gösteren canlı bir örnektir.